

BOLALARDA IJODIY FAOLIYAT KOMPITENSIYASINI RIVOJLANTIRISH VOSITA VA USULLARI

Raimqulova Dilfuza Yo‘lchiboyevna

Guliston davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida tahsil olayotgan bolalarning ijodiy faoliyat kompetensiyalarini rivojlantirish uchun pedagog tarbiyachilar tomonidan qo‘llaniladigan vosita va usullar haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlari: Pedagogik kompetensiya, bola kompetensiyalari, bilim, ko‘nikma, malaka, ilg‘or texnologiyalar.

Bugungi kunda maktabgacha ta‘lim tashkilotlariga qo‘yilayotgan talablar juda kuchli bo‘lib pedagoglardan mukammal salohiyatni va ushbu sohani sevishni talab etadi. Ushbu sohaga Prizedentimiz tomonidan berilayotgan e‘tibor tufayli bu sohada koplak yangiliklar va o‘zgarishlar yuzaga kelmoqda. Ushbu soha vakillari bolalarni nafaqat jismoniy-xissiy balkim ulardagi matematik tasavvurlarni, ijodiy qobiliyat va kompetensiyalarni ham rivojlantirishi maqsadga muvofiqdir. Kompetensiya tushunchasiga alohida to‘xtalib o‘tadigan bo‘lsan "Kompetensiya bu bilim, ko‘nikma va malakalarning mujassamlashgan ko‘rinishidir". Shunday ekan bunday kompetensiyani yaratish uchun avvalo pedagoglarning o‘zlarida pedagogik kompetensiyani shakillangan bo‘lishi lozim. Bolalardagi ijodkorlik va yaratuvchanlik qobiliyati katta insonnikiga qaragan yuqori bo‘ladi. Chet el tadqiqotlari natijasiga ko‘ra bolalarda katta insonga qaraganda 98% yuqori ijodkorlik mavjud bo‘larkan va ushbu ijodkorlikni rivojlantirish va takomillashtirish esa o‘z navbatida tarbiyachi pedagoglar zimmasiga yuklatiladi. Shuning uchun bo‘lsa kerak xalqimizda har bir bola o‘z qobiliyati bilan dunyoga keladi degan gap bor.

Bolalardagi ushbu qobiliyatlarni ochib berishda pedagoglar va psixologlar tomonidan bir qancha ishlar va o‘rganishlar amalga oshiriladi. Ularning e‘tiborsizligi

tufayli esa qobilyatlar takomillashmay qolishi, ijodkorlik esa so‘lishi mumkin. Bu haqida mashhur psixoanalitik olim Zigmund Freyd Avstarliyalik nevrolog, ruxshinos o‘zining "Psixoanalitika" asrida to‘xtalib o‘tgan uning fikriga ko‘ra bolalarning kelajakdagi holatlari va kim bo‘lib yetishishida bolalik kvchinmalari, ruxiy holati ham katta ahamiyatga ega ekanligi. Shuning uchun ham bolalarning hayotida ijodkorlikka ko‘proq ahamiyat qaratish zarurligi, ularning hayotida ertak, badiiy adabiyotlar, folklyorlar, badiiy ijod va din ham ularning rivojlanishi uchun katta ahamiyat kasb etishi haqida so‘z yuritadi.

Bolalardagi ijodkorlikning rivojlanishida san‘at va adabiyotning o‘rni beqiyosdir. San‘at yordamida bolalar o‘zalidagi qobilyatlarni namoyon etadilar. Bolalardagi sur‘at chizishga, loy o‘ynashga, applikatsiya va oregami mashg‘ulotlari bolalarning ijodkorligini rivojlantirishga hamda ulardagi qo‘l matorikalarini ham rivojlanishiga ijodiy salohiyatining oshishiga olib keladi.

Bolalar hayotida nafaqat qo‘l yordamida bajariladigan mashg‘ulotlar balkim ulardagi eshita olish qobilyati ham katta ahamiyatga egadir. Bu orqali bolalarning ta’surotlari kengayadi. Ularning tassavvur dunyosi kengayib borishida esa xalq o‘g‘zaki ijodi, folklyor va musiqa ham katta ahamiyatga egadir. Bolalar erta yoshlaridanoq kattalar tomonidan aytib beriladigan ertak va dostonlari jon quloqlari bilan eshitadilar. O‘zalari tomonidan esa bu ertaklar tahlil qilinadi. Ertaklar yordamida bolalarda yaxshi va yomon inson obrazlari gavdalanadi. Ularni farqlash va yaxshi obrazlarga taqlid qilish holatlari ham kuzatiladi. Shu sababli bugungi kunda Prezedentimiz tomonidan "Yosh kitobxon", "Yosh kitobxon oila" kabi ko‘plab loyihalar imzolanmoqda. Bulardan ko‘zlangan asosiy maqsad ham bolalarda va yoshlarda savodxonlikni va ijodkorlikni oshirishdir.

Bolalarning ijodkorligi rijoylantiradigan usullardan biri esa musiqa hisoblanadi. Tadqiqotlar natijasiga ko‘ra katta insonga qaraganda yosh bolalar ko‘proq musiqa ohangi ta’siriga tushishga moyil bo‘ldilar. Ulardagi uahbu qobilyatdan foydalangan holda ularning ijodkorligini oshirish bilan birgalikda ularning kayfiyatiga va ruxiyatiga ham ta’sir o‘tkazish mumkin. Shu sababli boalar

uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida raqs ansambllari o'z faoliyatini yuritmoqda.

Bolalardagi ijodkorlikni rivojalandiradigan usullar orasida sujetli-rolli o'yinlar ham o'z o'rniga egadir. Bolalarning kichiklik davridanoq ularda sujetli-rolli o'yinlarga bo'lgan qiziqishi kuchli bo'ladi. Kichik bo'lishiga qaramay ulardagi mahorat katta insonni ham lol qoldiradigan darajada bo'ladi. Shuning uchun bo'lsa kerak birinchi uy teatrlari kichik bolalar tomonidan kashf qilingandir. Ushbu teatrlar nafaqat bolalarda ijodkorlik qobiliyatini balkim ularning nutqiy savodxonligini oshishiga ham sababchi bo'ladi. Hozirgi kunning eng dolzarb muammolaridan biri ham nutqiy savodxonlikdir.

Bolalardagi loy, plastilin, applikatsiya va oregami mashg'ulotlari nafaqat bolalarning mayda motorikasini balkim ulardagi ijod qilish qobiliyatining ham rivojlanishiga ham turtki bo'ladi. Loy va plastilin mashg'ulotlarida bolalar o'zlarining tasavvurida va hayolotida mavjud bo'lgan narsa va buyumlarni aks ettiradilar.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning rivojlanishida maktabgacha ta'lim tizimi tomonidan joriy etilgan barcha mashg'ulotlarning o'ri beqiyosdir. Ushbu mashg'ulotlar yordamida bolalardagi ijodkorlik kompetensiyalari rivojlanadi va takomillashadi. Har tomonlama mukammal va ijodkor yoshlarni tarbiyalash esa bizning oldimozga qo'ygan asosiy maqsadimizdir.

Shu sababli ham har bir mamlakatda hozirgi kunda keng ko'lamdagi izlanishlar va ilmiy anjumanlar bo'lib o'tmoqda. Bularning negizida esa yosh avlodga yuqori samarali bilim berish, ularni ilg'or texnologiyalar yordamida o'qitish yotadi. Shu sababli ham bugungi kunda maktabgacha ta'lim sohasida ko'plab o'zgarishlar bo'lib o'tmoqda. Bularning barchasi biz pedagoglar uchun yengillik va kelajak avlod uchun esa malakali kadr va yetuk mutahassis bo'lish imkoniyatini yaratadi.

Adabiyotlar.

- 1.I.A.Karimov "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch"
- 2."Maktabgacha pedagogika" F.R.Qodirova.Sh.Q.Toshpulatova.
- 3."Zamonaviy pedagogikaning dolzarb muammolari" ilmiya maqolalar to'plami.Toshkent 2018y
- 4.N.P.Sakulina «Bolalar bog'chasida rasm, applikatsiya va loy bilan ishlash». M. «Prosvesheniye»1993.
- 5.N.P. Kosterina. «Uchebnoye risovaniye» M. «Prosvesheniye» 1984.
6. .O.Gusakova. «Applikatsiya v detskom sadu». M. «Prosvesheniye» 1988 .
7. .S.Komarova.«Zanyatiya poIZO deyatelnosti v detskom sadu». «Prosvesheniye».1978.
- 8.google.uz sayti.

